

AB'NİN 2013 YILI DIŞ POLİTİKA BİLANÇOSU

AB'nin önde gelen düşünce kuruluşlarından Avrupa Dış İlişkiler Konseyi (ECFR), her yıl AB'nin ve üye devletlerinin önemli dış politika konularındaki performanslarını ölçtüğü "Avrupa Dış Politika Skor Tahtası 2014" başlıklı yıllık raporunu yayımladı. ECFR raporuna göre 2013, son üç yıla kıyasla AB'nin dış politika alanında etkinliğini artırdığı bir yıl oldu.

AB'nin önde gelen düşünce kuruluşlarından Avrupa Dış İlişkiler Konseyi (European Council on Foreign Relations/ECFR), her yıl AB'nin ve üye devletlerinin önemli dış politika konularındaki performanslarını ölçen "Avrupa Dış Politika Skor Tahtası" (European Foreign Policy Scorecard) başlıklı bir rapor hazırlıyor. AB'nin ve 28 AB üye devletinin 2013 yılındaki önemli dış politika konularında gösterdikleri performansı değerlendiren "Avrupa Dış Politika Skor Tahtası 2014"[1] ise 30 Ocak 2014 tarihinde yayımlandı. ECFR'nin raporu, dış politika alanında uzmanlaşan kişiler tarafından sıkça başvurulan, oldukça kapsamlı bir referans kaynağı olarak görülüyor. Dünyaca ünlü dış politika dergisi Foreign Affairs'ın "dış politika analizinde öncü bir deney" olarak nitelediği ECFR Raporu, AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilciliği görevini yürütmüş olan Javier Solana tarafından da, "AB dış politikası konusundaki bilgimizi genişleten paha biçilmez bir araç" sözleriyle tanımlanıyor.

Avrupa Dış Politika Skor Tahtası 2014'te, "Çin", "Rusya", "ABD", "Geniş Avrupa", "Orta Doğu ve Kuzey Afrika" ile "Çok Taraflı Meseleler" olmak üzere altı kategorideki 66 dış politika konusunda AB'nin, AB kurumlarının ve AB üyesi devletlerin benimsedikleri politikalar değerlendiriliyor. Buna ek olarak, üye devletlerin bu konulardaki etkinlik dereceleri de göz önünde bulundurularak, bahse konu politika alanlarında "öncü" olanlar ve "pasif" kalanlar arasında bir ayrım yapılıyor.

Araştırma kapsamında, değerlendirme yapılırken üç önemli parametre göz önünde bulunduruluyor:

"Birlik", bir diğer deyişle **"AB ve üye devletler ne ölçüde ortak bir tutum sergileyebildi?"**

"Kaynaklar", yani **"Bu konuda ne ölçüde maddi ve diplomatik çaba sarf edildi?"**

"Sonuç", yani **"Bu politikanın izlenmesiyle amaçlanan sonuca ne ölçüde ulaşıldı?"**

İzlenen politikanın asli değerini ölçmeyi amaçlayan ilk iki parametre beş, son parametre ise 10 üzerinden puanlanıyor. Daha sonra elde edilen puana göre o konuyla ilgili bir harf notu belirleniyor.

ECFR Raporu'na göre 2013, son üç yıla kıyasla AB'nin dış politika alanında etkinliğini artırdığı bir yıl oldu. Çin konusunda AB'nin geçtiğimiz yıl "C+" olan notu, bu yıl "B-" olarak kaydedildi. Geniş Avrupa ile Orta Doğu ve Kuzey Afrika alanlarında ise geçtiğimiz yıl "C+" notunu alan AB'nin notu, bu yıl "B-"ye yükseldi. Buna karşılık Rusya ve Çok Taraflı Meseleler konularında AB, geçen yıla kıyasla vasat bir performans sergiledi.

ECFR Raporu'na göre, AB'nin en başarılı olduğu dış politika konuları, Nisan 2013'te Sırbistan ile Kosova arasında ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik anlaşmaya varılması ve Kasım 2013'te İran'ın nükleer programı konusunda geçici bir anlaşma sağlanması oldu. Buna karşılık AB, 2013'te komşu olduğu bölgelere yönelik etkili bir dış politika izlemekte zorlandı. Suriye'deki kriz kötüleşirken, AB'nin Mısır başta olmak üzere bölgedeki ülkelere ilişkin etkin bir komşuluk politikası izleyememesi ve Rusya ile sık sık karşı karşıya gelmesi, ECFR Raporu'na göre 2013 yılında AB dış politikasının yumuşak karnını oluşturdu.

ÇİN (B-): 2013 yılında, AB'nin Çin'le ilişkilerinde, AB-Çin Zirvesi'nin ardından iyileşme kaydedildi. Suriye, Mali ve İran'ın nükleer programı konusunda Çin'le AB arasında işbirliği sağlanması ümit verici bir gelişme olarak yer aldı. Ancak, Çin'le güneş panelleri konusundaki anlaşmazlık, AB üye devletlerinin ekonomik konularda Avrupa Komisyonu'nu baypas etme eğilimini de ortaya koydu.

RUSYA (C+): Rusya'nın, Doğu Ortaklığı kapsamındaki devletlere uyguladığı baskıya etkin bir şekilde cevap vermekte zorlanması, AB'nin Rusya'yla ilişkilerindeki performansını olumsuz etkiledi. AB'nin enerji kaynaklarının çeşitlendirme yönündeki politikaları da başarılı olamadı.

ABD (B-): ECFR'ye göre 2013, Transatlantik ilişkilerde büyük atılım yaşanan bir yıl oldu. Trans-Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) müzakerelerine başlanması ve İran'ın nükleer programı alanındaki işbirliği bunun en somut örnekleri olarak kayda geçerken, Suriye'de süren krize bir çözüm bulunması için birlikte çalışmakta başarısız olunması ve ABD Ulusal Güvenlik Ajansı'nın (NSA) eski sistem analisti Edward Joseph Snowden'ın açıklamaları, bu olumlu gelişmeleri gölgeledi.

GENİŞ AVRUPA (B-): ECFR'ye göre, Hırvatistan'ın AB üyesi olması ve AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton'ın Sırbistan ve Kosova arasında tarihi bir anlaşmaya varılmasında rol oynaması, AB'nin performansının iyileştiği alanlar oldu. Türkiye'yle ilişkilerde ümit

AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ve AB Komisyonu Başkan Yardımcısı Catherine Ashton.

verici bir iyileşme yaşandı, buna karşılık Ukrayna ve Ermenistan ile Ortaklık Anlaşması konusunda yaşanan sorunlar, AB'nin Rusya'dan gelen baskıya karşı etkin bir politika geliştirmesi gerektiğini ortaya koydu.

ORTA DOĞU VE KUZEY AFRİKA (B-): ECFR'ye göre, İran'ın nükleer programına çözüm bulunması konusunda E3+3[2] formatındaki görüşmelerde yakalanan ivme dışında, AB'nin Güney Akdeniz'deki performansı hayal kırıklığı yaratmaya devam etti. Başta Suriye ve Mısır'daki gelişmeler, Avrupa Komşuluk Politikası'nın bölgedeki gelişmelere cevap vermekteki yetersizliğini bir kez daha ortaya çıkardı.

ÇOK TARAFLI MESELELER (B-): ECFR'ye göre AB, 2013 yılında, hızlı gelişen krizler ve oldukça karmaşık çok taraflı müzakereler nedeniyle sınandı. Mali ve Orta Afrika Cumhuriyeti'ne müdahale eden Fransa'nın üye devletlerden sınırlı destek görmesi, buna bir örnek oluşturdu. Ayrıca, AB'nin Suriye'deki kriz ve iklim değişikliği konularındaki diplomatik çabaları da hayal kırıklığı yarattı.

AB'NİN EN ÖNEMLİ BAŞARILARI

Bazı kesimler tarafından "ekonomik açıdan bir dev, siyasi açıdan bir cüce"[3] olarak görülen AB'nin, uluslararası arenada etkili bir aktör olup olmadığı, AB alanında çalışmakta olan akademisyenlerin hâlâ cevap aradığı soruların başında geliyor. Küresel mali kriz ve Euro Alanı borç krizi, AB'nin ekonomik başarı hikâyesini tehlikeye atarken; uluslararası arenadaki etkinliğini de büyük ölçüde etkilemişti. ECFR Raporu, 2013 itibarıyla AB'nin krizin dış politika alanındaki etkilerinden toparlanma eğilimine girdiğini doğruluyor. ECFR Raporu'na göre AB'nin en büyük iki başarısı, şüphesiz Sırbistan ile Kosova'nın, AB arabuluculuğunda sürdürülen üst düzey diyalogda ilişkilerin normalleştirilmesi yönünde anlaşması ve E3+3 formatında İran'ın nükleer programına ilişkin geçici bir anlaşmaya varılması oldu.

AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ve AB Komisyonu Başkan Yardımcısı Catherine Ashton'ın arabuluculuğunda Belgrad ve Priştine arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesi konusunda anlaşmaya varılması, AB için şüphesiz tarihi bir başarıydı. AB'nin Mart 2011'de her iki taraftaki halkın günlük hayatını kolaylaştırmak düşüncesiyle teknik konuların ele alındığı bir diyalog olarak başlayan girişimleri, Ekim 2012'de Başbakanlar ve Yüksek Temsilci seviyesine yükseltilerek oldukça tartışmalı ve

AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ve AB Komisyonu Başkan Yardımcısı Catherine Ashton, Kiev'deki göstericilerin barikatlarını ziyaret ederek çiçek bıraktı.

Kosova Başbakanı Hashim Thaçi, AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ve AB Komisyonu Başkan Yardımcısı Catherine Ashton ile Sırbistan Başbakanı Ivica Dačić.

hassas nitelikteki Kuzey Kosova konusunun ele alındığı üst düzey siyasi bir diyalog haline gelmişti. Yüksek Temsilci Ashton'ın diplomatik çabaları ve AB'nin yumuşak gücü sayesinde, saatlerce süren 10 çetin görüşmenin ardından, 19 Nisan 2013 tarihinde, Sırbistan Başbakanı Ivica Dačić ve Kosova Başbakanı Hashim Thaçi arasında ilişkilerin normalleşmesi yönünde tarihi bir anlaşmaya varılması, bir yandan AB'nin çekim gücünü koruduğunu teyit ederken, diğer yandan da Yüksek Temsilci Ashton ve Avrupa Dış İlişkiler Servisi (EEAS) için bir başarı hikâyesi olarak akıllara kazındı. Sırbistan ve Kosova arasında anlaşmanın sağlanmasında, Üye Devletler arasında Kosova'nın statüsü konusundaki ayrılıkların sürmesine rağmen, AB'nin Belgrad ve Priştine'ye AB ile bütünleşme sürecinde ilerleme perspektifi sunması da bunda büyük rol oynadı.

İran'ın nükleer programı konusunda, E3+3 formatında sürdürülen görüşmelerde Kasım 2013'te varılan geçici anlaşmada, şüphesiz AB'nin soruna siyasi bir çözüm bulunması yönünde yaptığı arabuluculuk faaliyetleri ve Yüksek Temsilci Catherine Ashton'ın üstlendiği arabuluculuk büyük rol oynadı. ECFR'ye göre, 2013 yılında, İran'ın nükleer programı konusunda Cenevre'de anlaşmaya varılması önemli bir kazanım olsa da, AB'nin İran'la ilişkilerinde bunun ötesinde bir iyileşme sağlanamadı. Ayrıca, İran'ın nükleer programına ilişkin nihai bir çözüm bulunması yolunda E3+3'ün

AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ve AB Komisyonu Başkan Yardımcısı Catherine Ashton ve İran Dışişleri Bakanı Mohammed Javad Zarif.

birlik içinde de hareket etmeyi sürdürüp sürdüremeyeceği konusunda önemli soru işaretlerinin bulunması da ECFR'ye göre kalıcı bir anlaşma sağlanması konusundaki belirsizliği artırıyor.

Raporda ayrıca, 2013 yılında AB-ABD arasında TTIP müzakerelerine başlanması ve AB-ABD ticari ilişkilerinde yakalanan ivme de AB için büyük bir başarı öyküsü olarak nitelendirildi. ABD-AB GSYİH'sini yılda %1 oranında artırması öngörülen TTIP, raporda, "İttifakın 1990'lı yıllardaki NATO genişlemesinden bu yana en muazzam girişimi" olarak nitelendirildi.

AB'NİN TÜRKİYE NOTU: C

AB'nin Türkiye ile ilişkileri, ECFR Raporu'nda, "Türkiye'yle ikili ilişkiler", "Türkiye'de hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan hakları", Türkiye ile Kıbrıs meselesi bağlamında ilişkiler" ve "Türkiye'yle bölgesel konular bağlamında ilişkiler" olmak üzere dört alt başlıkta inceleniyor. 2013 yılında AB'nin Türkiye ile ilişkiler alanında layık görüldüğü not ise "C".

"Türkiye'yle ikili ilişkiler" alt başlığında, AB'nin notu geçtiğimiz yıl "C-"den bu yıl "C+"ya yükseldi. Bu bölümde, Türkiye-AB ilişkilerinde ve müzakere sürecinde 2013 yılında yaşanan iki en önemli gelişme olarak, 3,5 yıllık durağanlığın ardından yeni bir başlığın müzakereye açılarak müzakere sürecindeki durağanlığın aşılmasına ve Aralık 2013'te vize muafiyetine yönelik diyaloğun başlatılmasına yer verildi. Raporda, Kasım 2013'te Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu başlığının müzakereye açılmasıyla dikkatlerin Yargı ve Temel Haklar ile Adalet, Özgürlük ve Güvenlik başlıklarında (23 ve 24'üncü başlıklar) yoğunlaştığı belirtildi. Belçika, İtalya ve İsveç gibi üye devletlerin bu başlıkların açılmasını istediği, Almanya'nın ise bu duruma temkinli bir şekilde destek verdiği, buna karşılık GKRY'nin bu yönde bir karar alınmasını bloke ettiği dile getirildi. Vize muafiyeti konusunda, Geri Kabul Anlaşması'nın imzalanmasıyla birlikte, vize muafiyetine yönelik yol haritasının da resmiyet kazandığı kaydedildi.

AB, "Türkiye'de hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan hakları" alt başlığında geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi "C-" notuna layık görüldü ve bu konudaki gelişmelere seyirci kalmaktan öteye geçemediği için eleştirildi. Rapora göre, 2013 yılında Türkiye'de yaşanan kimi olaylar, AB'yi hazırlıksız yakaladı ve AB bu gelişmelere ilişkin tutarlı bir politika izlemekte zorlandı.

AB, "Türkiye ile Kıbrıs meselesi bağlamında ilişkiler" alt başlığında, 2012 yılında olduğu gibi, 2013 yılında da "C-" notuna layık görüldü. Rapora göre AB, Kıbrıs meselesine bir çözüm bulunmasını destekliyor, buna karşılık taraflar arasındaki müzakerelere seyirci kalmak dışında bir rol üstlenemiyor. Raporda, GKRY'deki bankacılık krizinin müzakerelerde ilerleme sağlanmasına engel olduğu ve Kıbrıs meselesinin AB'nin Türkiye'ye yönelik politikasını büyük ölçüde zedelemeye devam ettiği belirtildi.

AB'nin "Türkiye ile bölgesel konular bağlamında ilişkileri" alt başlığında ise AB'nin, 2012 yılında "B-" olan notu 2013 yılında "C+"ya geriledi. Bu konuda, Türkiye'nin Suriye yönetimine ilişkin "şahin" bir söylem benimsediği kaydedilirken, AB'nin bu söylemin benimsenmesinde bir rol oynamadığı ifade edildi. Buna ek olarak, Türkiye ile AB arasında İran ve Mısır konusunda da görüş ayrılıkları yaşandı.

Dip Not:

1) *European Foreign Policy Scorecard 2014, Ocak 2014, http://ecfr.eu/page/-/ECFR94_SCORECARD_2014.pdf*

2) *E3+3 veya P5+1 BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi ABD, Rusya, Çin, İngiltere, Fransa ile Almanya'dan oluşuyor.*

3) *Belçika Dışişleri Bakanı Mark Eyskens'in, 25 Ocak 1991'de The New York Times'da yer alan sözleri: "Avrupa ekonomik bir dev, siyasi bir cüce ve askeri bir solucandır/ Europe is an economic giant, a political dwarf and a military worm.", http://www.nytimes.com/1991/01/25/world/war-in-the-gulf-europe-gulf-fighting-shatters-europeans-fragile-unity.html*